

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTŐSÉG:

Füzetek 132 sz.

KLÓRIZETÉSI ÁR:

egyetlen évre	4 ft
fél évre	2
3 hónapra	1

Egyes szám ára 10 kr.

KIADÓHIVATAL:

Füzetek 132 sz.

HIRDETÉSEK DÍJA:

Három hasábos poszt sor 5 kr.
Kis hirdetésben egy szó 3 kr.

A hirdető fél nevével ellátott
hirdetéseknél külön 30 kr.
bélyegdíj fizetendő.

HALASI ÚJSÁG

TÁRSADALMI HETILAP.

Iparviszonyok Halason.

A ki az utóbbi időkben városunk közállapotait figyelemmel kísérte, nem kerülhette el figyelmét, hogy azon gyors gyarapodással és növekedéssel, melyet Halas városa népesedés és vagyonosodás tekintetében felmutathat, a helybeli ipar fejlődése egyáltalán nem tartott lépést, sőt ellenkezőleg. A 25, 30 év előtti állapotokat a maiakkal összehasonlítva, azt találjuk, hogy városunk iparúzó lakossága ha számban nem is, de úgy anyagi, mint erkölcsi és szellemi tekintetben nagyot hanyatlott. Egyes iparágak egészen kipusztultak, mások, a melyek hajdan a virágzás meglehetősen fokán állottak, ma már az utóját járják, úgy annyira, hogy habár az illető iparosok még megvannak is, más foglalkozás és keresetmód után látnak, mivel tanult mesterségökből nem volnának képesek magokat és családjaikat fenntartani.

A hanyatlás oka országos viszonyokban gyökeredzik. A gyáripar s a külföldről szabadon behozott árucikk mindenütt megrontotta a mesterember életmódját s e részben nálunk sem volt kivétel. Ehhez járult még a hazai viszonyok számba nem vételével készült ipartörvény, melynek káros hatását csak az utóbbi időben kezdik általánosabb figyelemre méltatni.

Az ipari viszonyok javítása ügyében már régóta nagy mozgalom uralkodik országszerte. Az iparosok összeállnak érdekeik megvédésére, egyes előkelő, magas származású férfiak bámulatos tevékenységet fejtenek ki érdekekben, maga a kormány behatóan és érdemnyesen foglalkozik az iparosok ügyével — mind e mozgalomból azonban eddigelé a mi városunkig nem hatott el semmi. Az ipari viszonyok nálunk folytonosan egyforma tespedésben vannak s megjavításukra még csak egy lépést sem tesz senki.

E tekintetben a felelősség első sorban magokat iparosainkat terheli. Másból is az érdekelt felek magok tették a kezdeményező lépéseket állapotuk javítására; itt is ó rájuk nézne ez a feladat. A kormány és egyes ügybuzgó férfiak nem kereshetik fel minden városában az országnak a hiányokat, ha az illető helység lakói föl nem hívják a közügyemet állapotukra. Nem régebben is mi történt? A közoktatásügyi miniszter értesítést tett közzé, hogy mindazon városokban, a hol 100-nál többre megy az iparos tanuló (inasok) száma, a kormány ezek részé-

re külön iskolákat fog felállítani. Nálunk (pár hóval ezelőtt történt a dolog) senki sem ügyelt az egészsre. Azóta mi tudakozódtunk ez irányban s kitént, hogy igenis van 100-nál több iparos tanuló a városban, csak hogy nincs a ki őket összeszámlálná s illetékes helyen a dologról jelentést tenne. Pedig neoktatás ügyünk mostani szomorú állapotában ugyancsak ránk férnie! ha a kormány a saját eszközléséből itt a lakosság egy jelentékeny rétege számára külön iskolát állítana fel!

Magok az iparosok érezhetnék legjobban ennek szükségét; mert hisz most is az épen a legfőbb bajuk, hogy a kormány már legalább egy 20 évvel ezelőtt nem tett az érdekekben ilyen intézkedést. Ki kell mondanunk ugyanis, hogy az ipar elhanyaglásának városunkban, a már említetteknek kívül, egyik legfőbb oka az, hogy iparasaink nem állanak a képzettség és értelmiség azon színvonalán, melyet a haladottabb kor s az újabb idők tőlük megkövetelnek. Az iparosnak a mai világban nem elég csak a szakmáját érteni, de bizonyos fókig birnia kell általános műveltséggel is, hogy alaposan ismerje és folyton figyelemmel kísérhesse hazája közviszonyait s a nagyvilág eseményeit; hogy folyton szemmel tarthassa szakmájának fejlődését, az abban létesített reformokat és újításokat; hogy biztos piacot — szerzhessen készítményeinek s képes legyen ott megállni a versenyt bárkivel.

Ilyen mesterek kezében nem hanyatlának el egy könnyen az ipar a mostani kedvezőtlen körülmények közt sem. Csakhogy a mostani viszonyok közt sohasem várhatjuk azt, hogy ilyen mesterek fognak előállani — ha csak máshonnan nem költöznek ide hozzánk. Óhajandó volna azért, hogy egyes befolyásosabb és felvilágosodottabb mesterek mozgalmat indítanának az ipar társulat megalkotására iránt; továbbá az iparos tanulók kellő oktatása érdekében. Mindenesetre szomorú dolog, hogy iparosaink nem használják fel a helybeli főiskolát arra, hogy gyermekeikkel, vagy leendő tanoncaikkal annak legalább alsó osztályait elvégeztetnék; de e mulasztást a jövőre el lehet kerülni s a jelen állapotokon is segíthetni a már szolgálatban levő inasok rendszeres, a mostaninál nagyobb terjedelmű oktatása által. Egyetemes és egyöntetű eljárás azonban csak úgy jöhet létre úgy ez ügyben, mint egyéb őket érintő dolgokban.

ha szervezkednek, társulatot alkotnak s ezáltal legsajátabb ügyeik számára intező közeget létesítenek.

A Mészöly-csatorna ügye.

E hó 1-én a csatorna ügyben újabb tanácskozás folyt a városházánál. Mészöly István birtokos ugyanis, mint tudva van, a birtokán keresztül vonuló csatorna betemetése folytán fölmerült kárajának megtérítéseért folyamodott a miniszteri biztoshoz, ki a folyamodást elutasítván, a bevezetett birtokos ez ellen a miniszterhez fölébezzett.

A fölébezzést a miniszter is elutasította. Minthogy azonban Mészöly István fölébezzésben azt állítja, hogy birtokáról a víz lefolyását a város által készített ezülpös gát akadályozza, e tekintetben a miniszteri biztos helyszíni szemle fogantatására s a szükséges teendők megtételére utasította.

Jankovich Miklós miniszteri biztos ennek folytán Szegedről át rándult Halasra, hol a hó 1-én délután 3 órákor érkezett meg s még aznap délután 5 órákor érkezetre hivatta össze a városi tanácsot. Az érkezőket jelen voltak Jankovichon kívül Kende Mihály kir. mérnök, továbbá Vári Szabó István polgármester, Dr. Babó Mihály főjegyző, Mészöly István, Farkas Imre, Hirschler Károly, Sass Károly, Bernáth Károly, Turóczy István, Főth István, N. Kálozi József, Fridrich Alajos és Bikády János.

Az értekezleten felolvastatt mindenenek előtt Mészöly fölébezzése, mely akkép van szerkesztve, hogy a fölébezzésnek fontemlített kivanatát előadván, azokon kívül még igen erős kifakadásokat tartalmaz, úgy a polgármester személye, mint a vizügyi egyes esetekben kiküldött bizottságok, a városi képviselő testület és a megyei hatóság ellen. Így a többek közt a fölébezző azt mondja benne, hogy ő a polgármesternek e kérdésre vonatkozó jelentését nem látta ugyan, de azért még van győződve, hogy ez hivatalos hazugságot tartalmaz, hogy a közgyűlés hamis felterjesztéseket tett s az ez ügyben kiküldött bizottság és Kende mérnök jelentése is csak azért szól ő ellene, mert a hatóság rábeszélése folytán jött létre, stb.

A fölébezzés felolvasta után Jankovich min. biztos előterjeszti, hogy ő a maga részéről csak a ezülpös gát ügyét veszi vizsgálat alá s kéri, hogy a nyilatkozatok erre vonatkozólag tétessenek meg.

Mészöly István kijelenti, hogy a kérdéses ezülpös gát még ma is fenn áll; kéri annak eltávolítását.

Vári Szabó István polgármester megjegyzi, hogy a most már miniszteri biztosi reudeletre betömött Mészöly-csatorna 1872-ben kelt alispáni határozat értelmében nyitva tartandó lévén, annak Mészöly István által megrontott oldalait, illetőleg partjainak fenntartása és megerősítése készítették a néhány karóval megerősített gát. Minthogy a csatorna most már úgy is be van temetve s így a gátnak gyakorlati haszna nem lehet, annak eltávolítása ellen nincs kifogása. Minthogy azonban a felkutatott fölébezzés alapján gyanúsításokat tartalmaz, kéri a miniszteri biztos, hogy Mészöly fölébezzését hiteles másolatban neki adja ki a további eljárás megindítására végett. Ezzelőre a gyanúsításokat

visztautasítja a előadja, hogy az ő jelentései mindig küldöttségi véleményre voltak alapítva s így azok valódi tartalmauk; nem a hatóság, hanem Mészely István volt az, ki felsőbb helyen a dolgokat elferdítve adta elő.

Mészely István elismeri, hogy a főlebbezés némely kitételei erősek s azokat részben hajlandó is volna vissza vonni, mindamellett főlebbezését fenn tartja, az ellen pedig hogy az a polgármesternek másolatban kiadassék, kifogása nincs.

Többek felszólalása után Jankovich min. biztos azt a határozatot mondja ki, hogy a kérdéses czölöpös gát ügyében pénteken reggel helyszíni szemlét fog tartani. A gát eltávolítása és a főlebbezés kiadása tárgyában hozandó határozatát a felekkel később szabályszertileg közölni fogja.

A helyszíni szemle pénteken reggel megtartott; a várost ott Frídrich Alajos ügyész és Hirhárj Károly mérnök képviselték.

Mint halljuk a szemle után a gát eltávolítása azonnal megkezdődött. A szakértők ugyanis azt a véleményt adták a szemlén, hogy a kérdéses, mintegy 25 cm. magas gát a víz lefolyását tekintve, sem előnyvel sem hátránnyal nem jár s így eltávolítása, ha a tulajdonos úgy kívánja, megengedhető.

S z i n h á z.

Dömjén Rozsa k. a. február 17-én becsüzt el a halasi közönségtől. A közönség nagy számmal volt jelen az előadón, annyival inkább, mint ezt este a kisasszonynak jutalom játéka volt s ugyanekkor a közönség részéről egy kis meglepetés is volt számára tervezve. Aláírások után ugyanis díszes karpereczet vettek számára, melyet az ifjúságnak e gy küldöttsége a színpadon volt neki átnyújtandó.

Az átadás a darab harmadik jelenetében történt. Midőn a kisasszony a színpadra lépett, az ellenkező oldalon ugyan oda léptek ki a küldöttek: Tanács József, Szekér Pál és Moróczy Gyula s a közönség lelkes tapsai közt átnyújtották neki a karpereczet a közönség nevében s egy díszes virágcsokrot az ifjúság nevében. Az átnyújtások Tanács József a következő beszédet intézte a művésznőhöz:

"Tisztelt művésznő! Midőn Halas város közönsége fájdalommal búcsuzik el öntől, nem mulaszthatja el köszönetének és elismerésének kifejezését nyilvánítani azon művészi előadásokért, melyekben kitűnő alakításával részesített. — Fájdalommal válunk el öntől, kit hiszünk a magunkonk nevezi szerettünk, kit jólelkézetünkben örökre megtartunk. Szabad legyen hinnünk, hogy szíves jólelkézetében bennünket is megtartand. Közös óhajításunkat fejezem ki, midőn kérem, hogy szerződésünk legyen máskor is művészi előadásiban gyönyörködhetni. Mi előttünk feledhetetlen marad, s hogy jólelkével bennünket is megtiszteljen, ime fogadja e csekély emléket halasi tisztelőitől, mint köszönetet és elismerést azon művelőzetért, melyben részülni szerencsénk volt. Fogadja e virágcsokrot Halas város ifjúságától, mint hódolatot, melylyel az ifjú hölgynek, Thalia felkent papnőjének s ez által a művészetnek is adózik. Tartsa meg szíves jólelkézetében szelőföldjét, Halas városát."

A művésző mély meghatottsággal vette át az ajándékokat s az el fogadástól remegő hangon röviden csak annyit bírt felolni: „Köszönöm a szíves megemlékezést. Igyekozni fogok szorgalmammal e nani várt megtiszteltetést kiérdemelni!"

A tapsvihar lecsendesülte után tovább folyt az előadás, melynek folyama alatt még egy díszes virágcsokrot nyújtottak fel a művésznőnek a színpadra.

Az előadott darab ez este Sardon és Najac vigjátéka volt: „Váljunk el." Sardon a legzellemezebb drámaírók egyike, kinek művei az egész világ színpadait bejárják. Ő is, mint a legtöbb modern francia szerző azt a szokást követi, hogy darabjaiban bizonyos tár-

sadalmi problémákat visz a színpadra s a művészi czélon kívül azok megoldását is elősegíteni kívánja. Így e darab a házassági elválás ügyét feszegeti, mely a francia törvények szorint tudvalegölég nincs megengedve. Érdekes, hogy e darab, midőn Párisban pár évvel ezelőtt színr került; megbukott: A mi azonban ott csak annyit jelent, hogy 150, 200 helyett 60 vagy 70 szent adták elő. A legnagyobb és legalaposabb kifogás, a mit a kritika e darab ellen felhozott, az hogy nem híven másolja az életet — annyiban, hogy a szerető, a ki a házasság felek közt a békét megzavarja, nem olyan szájhajlt; éhietetlen egyéniség szokott lenni, mint a darabban Adhemar, de sőt egészen másforma. Ilyen imádóval szemben-biztos játéka van a férjnek; de mi történik akkor, ha az udvarló fölényben van? Erre Sardon nem azt felvilágosítást, de annyi bizonyos, hogy a dráma nem úgy fejeződik be, mint a „Váljunk el."

Mindez azonban nem akadályozta azt, hogy a darab Európa valamennyi fővárosát be ne járja s mint a francia szellem és elméség kiváló terméke tetszéssel ne fogadjassék.

A darabban Dömjén Rozsa k. a. játszott a Cipriónnet a elmondhatjuk, hogy a négy szerep közül, a melyekben itt fölépett, ebben volt a legtekélyesebb. E szerep egészen megfelelő a kisasszony művészi egyéniségének; a nagyvilági hölgynek búbája, elegonézija, élvágya, szeszélyei — mind hű személyesítőt találtak benne. Tehetsége bő alkalmat talált a kellő kifejtésre; a szerep sokféle hangulatát, ezek átmeneteit s egymásba fonódásait finom színezéssel, mindon kis részletet kidomborító műgönddél ábrázolta. Meglátszott rajta, hogy kedvvel játszik. Különösen sikerült részletek voltak az első felvonásbeli kitörés, melylyel a férj vádjaira felel s a megtámadottból támadóvá válik; továbbá a cabinet séparébeli becsipett állapot ábrázolása, hol a szerep tulajdonát biztos öntudattal és discretioval alig észrevehetőkké varázsolta.

A többi szereplők közül e darabban Szepessy említendő első helyen, ki salonszerepekben úgy látszik leginkább van elemében s ez alkalommal is szép játékaival s ügyes alakításával sokszorosan kérdemelte a közönség elismerését.

Meg kell még emlékeznünk a vasárnapi előadásról, a mikor Dömjén Rozsa k. a. népszínműben mutatja be erejét. A Falu rosszában Beriskát játszotta s bár a szerep drámai momentumait kellőleg érvényre juttatta is, rögtön meglátszott, hogy a népszínmű nem az ő elemje. Játékát természetesen azzal a mértékkel mérjük, a melyhez többi szerepeiben szoktatott s épen azért konstatálnunk kell, hogy ez az egy alakítás jóval hátrább áll a többinél, ha bár ez is messze kimagaslak a vidéki színészet randes színvonala fölött. A szenvedő parasztlányka hangját nem találta el elég biztosan, a pathetikus elemeket tulerősen színezte s naivsága nagyon is salonias volt.

Általában Dömjén Rozsáról itteni négy fölépte után elmondhatjuk, hogy bőven rendelkezik mindazon föltételekkel, melyek egy művésznőt nagygyá tehetnek. Márkus Emilia midőn a színi képezdeből egyenest a nemzeti színpadra lépett, koránt sem állott a művészetfelek azon a fokán, melyen Dömjén R. most áll; Helvey Laura csak 5—6 évvel ezelőtt is hátrébe szorult volna mellette. Ha a nemzeti színházhoz kerül, biztosra vehetni, hogy bölle a drámai művészetnek egyik első rendű csillaga válik s csak ismételtetjük, a mit a multkor irtunk, hogy ő hivatva van szülővárosára fényt és dicsőséget hozni.

A Falu rosszára visszatérve meg kell említenünk Sziklayt a ki Gónosz Pistát igen jóízű humorral s életrevaló alakításban mutatta be, továbbá Csillag Amáliát, kinek szépen előadott népdalait zajosan megfaptolták. Nem hagyhatjuk azonban szó nélkül, hogy a darab tetemesen megnyirbálva adatott elő, a mi pedig oly elismert műbcsű daraboknál kissé merész művellet, annyival is inkább,

mert a közönség nagy része észre veszi a hiányt s a kihagyások okát egyáltalán nem tudja magának megmagyarázni.

A hétén egy „új" darabot is adott: Zöldi Mártonnak egy felvonásos vigjátékát A végrehajtót. A darab rossz volt, az előadás jobb, de azért a darabot még nem bírta megmenteni, mivel ez olyan organicus hibában szenved, a mely gyógyíthatatlan. Egy urhölgyhöz beállit egy külvárosi ékszerész valami megrendelt ékszerrel. A jámbort aztán az urhölgy imádója és nagybátyja egy veszedelmes bankárnak tartják, a kinek mellék foglalkozása a nöcsabítás s ezért mindenféleképpen neki támadnak. A tévedés szemlélatán való, de a darab mégis arra van alapítva, hogy az illetők e tévedést észre ne vegyék, a mi persze csak nagy erőtétéssel lehetséges. Egy néhány jó ötlet azonban van a kis vigjátékban, melyeket a kevés számú közönség méltányló derűtséggel fogadott.

Két operetta előadás is volt a mult hét óta. Egyik Rákossy-Puks ismert darabja a Tilla hadnagy, a másik a Szerelmi varázslat, melyekben Poterdinó, Kis János és Sziklay arattak megérdemelt tapsokat.

Csütörtökön az előadott két darab közt Hegyi Béla karmesternek egy szerzeményét adta elő a zenekar. A kis számú közönség kevés figyelemmel hallgatta az előadást, bár a bemutatott csinos szerzemény, mely több helyt szép részleteket tartalmaz, több méltánylást érdemelt volna.

H I R E K.

— **Felhívás.** Laczháza kun város nagy részben a tűz vesz áldozata s benne több mint 400 épület, ezen felül gabona jóság stb. nemük a tűz martalékává lettek, minek folytán a szerencsétleneket segélyezendő bizalommal fordulok városunk lakosainak ismert emberbaráti érzelmeihez s felhívom polgártársaimat hogy a laczházaiak segélyezésére pénz, ételmi szerek és gabona nemükben tehetségökhöz képest adakozni sziveskedjenek. Az adományok Berki István városgazda által közvetlenül is elfogadhatnák. Halason 1883 február 28-án. Vári Szabó István polgármester.

— **A takarékpénztár,** mint említettük jótékony czélra 215 frt 47 krt szavazott meg. Ez összeg az igazgatóság határozata szerint a következőleg osztatot fel: a halasi kórháznak adatik 30 frt, a halasi közönségi iskolának 60 frt, a halasi kisdobóvíz intézetnek 35 frt 47 kr. Arany János szobrára 10 frt, a szent István szobrora 10 frt, a szabadság szobrát (melyet a főváros állit fel az 1848-9-iki szabadságharc emlékére) 10 frt, a söti áldozás árvizkárosultjainak 30 frt, a szászvárosi ev. ref. Kun-tanodának 10 frt, a magybecskereki ref. magy. egyháznak 10 frt s végül a magyarságot és népnevelést Sárosmgyében terjesztő egyletnek 10 frt.

— **Nyilvántartó választása.** A Gyurgyovics József halála által megüresedett nyilvántartói állás betöltésére február hó 28-án tartott meg a választás. Az állásra három pályázó jelentkezett: Péter Kálmán, Pethő Mihály és Szentpétery Ferenc. A választás alkalmával beadott összesen 108 szavazat, ebből Péter Kálmánra esett 59, Pethő Mihályra 28, Szentpétery Ferencre 21. E szerint Péter Kálmán általános többséget nyerve, nyilvántartónak megválasztott.

— **A gazdasági egylet** a mult vasárnap, február 25-án akarta megtartani újja alakuló közgyűlését. A tagok azonban oly kevés számmal jelentek meg, hogy az alakulás elmaradt. Dr. Farkas Imre indítványára a megjelentek elhatározták, hogy Vári Szabó István polgármester bizassék meg tagok gyűjtésével s ha majd kellő számú tagok lesznek együtt, hívassék egy újból az alakuló közgyűlés. Magamlitjuk, hogy az egyletbe eddig összesen harminczetén irakoztak be.

m e g r e n d e l é s e k

Práger Ferencz könyvnyomdája Halason.

A legdivatosabb betűfajokkal berendezve, ajánlja magát, gyors, izléses kiállításban és jutányos árak mellett

mindenféle nyomtatványok elkészítésére.

Művek, folyóiratok, körlevelek, árjegyzékek, tabellák.

Ésketési- s belepti kártyák, gyászlevelek, számlák, stb.

F a l r a g a s z o k

mindenféle nagyságban s különféle színben készíttetnek.

Ugyanott készen kaphatók: Kötelezvények, Adószívek, Adásvevési szerződések, Meghatalmazások, Tulajdonjog bekelezési- és zálogjog törlési kérvények, mindenféle nagyságban kész számlák és vasúti szállítólevelek. — Azontúl figyelmessé teszem a n. é. közönséget, hogy nálam

levélpapír s levélboríték,
szinte jó minőségű irodai papír kapható.

e s z k ö z ö l t e t n e k .

A gráci 1881. évi országos kiállításon elismerési oklevelet nyert.

A mohai ÁGNES-forrás

hazánk egyik legszénsavdusabb

savanyuvize

kitűnő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmain alapuló bajaiban. Általában a víz mind azon kóroknál kiváló figyelmet érdemel, melyekben a szervi élet támogatása és az idegrendszer működésének főfokozása kívánatos.

Borral használva is kiterjedt kedveltségnek örvend.

Fris töltésben mindenkor kapható

ÉDESKUTY L.

m. k. udvari szállítónál Budapesten, Erzsébettéren.

Ugyszintén minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőkben.

1881-ik évben 295.000 palaczk. 1882-ik évben 550.000 palaczk lett elszállítva.